

perfectam justificationem et remissionem peccatorum, sed ad inchoandam aliquo modo justificationem, disponendo remote ad illam, vel aliquod majus auxilium impetrando, et hoc satis esse ut actus gratiæ et supernaturalis sit. Imo Vega supra existimat Concilium abstinuisse a verbo, *super omnia*, ut omnem dilectionem infusam comprehenderet. Adde Concilium Arausicanum, c. 7, latius posuisse illam particulam, *ut expedit*, utique ad faciendum aliquid quod ad salutem pertinet vitæ æternæ, et cap. 25 duas apposuisse, scilicet, *diligere sicut oportet, et operari propter Deum*, et prius dixerat, *prorsus Dei donum esse diligere Deum*. Complectitur ergo omnem amorem Dei ut finis supernaturalis, nam omnis ille de se aliquo modo confert ad salutem. Ad secundum, jam dictum est posse peccatorem hunc imperfectum amorem Dei ex auxilio et motione Spiritus Sancti concipere, neque est inconveniens, imo consentaneum providentiæ divinæ gratiæ, ut interdum peccator inflammetur ad hos affectus, ut paulatim ab imperfecto ad perfectum procedat. Neque propterea dicendum est peccatorem posse charitatem habere, quia charitas absolute dicta, vel significat habitum, vel absolutam conversionem animæ in Deum gratiæ auctorem per amorem perfectum. Potest autem dici peccator habere interdum quamdam inchoationem vel initium charitatis per Spiritus Sancti motionem, ut Augustinus loquitur. Ad tertium respondetur negando assumptum: nam is qui fidem infusam habet, potest interdum, non ab illa, sed ab aliqua cogitatione naturali, vel humana fide excitari ad aliquem Dei amorem, et tunc non aliter amabit Deum quam hæreticus, vel alius infidelis habens similem de Deo cogitationem; et nihilominus, si fide sua utatur, et per illam excitetur ad cogitandum altiori modo de bonitate, tunc etiamsi prodeat in actum imperfecti amoris, amabit altiori et nobiliori modo quam infidelis, ut satis explicatum est.

CAPUT XVI.

UTRUM AD ALIQUOS ACTUS MORALIUM VIRTUTUM SIT PER SE NECESSARIA GRATIA, EO QUOD IN SPECIE SUA SUPERNATURALES SINT?

1. Statui in hoc tractatu omnia, quæ ad divinam gratiam nobis inhærentem spectant, complecti; tum quia omnia sub illius objecto comprehenduntur, ideoque nec exacte cognoscitur neque exhauritur si aliqua omittantur;

tum quia, cum hæc omnia sint inter se connexa, et ex eisdem principiis pendeant, vel non satis explicari possunt, cum disputatione se junguntur, vel eadem sæpius repetere necessarium est. Ob hanc ergo causam, totam generalem doctrinam de habitibus et virtutibus infusis in discursu hujus operis tradere decrevi, et quia habitus per actus cognoscuntur, ideo sicut de necessitate gratiæ ad actus theologicos hactenus diximus, consequenter dicendum sequitur de ejusdem gratiæ ad morales actus necessitate. Quamvis enim in primo libro de actibus acquisitis satis dictum sit, hic videndum est an, in materiis moralibus earumdem virtutum, exerceantur a justis vel fidelibus aliqui actus per se infusi et supernaturales, ad quos sit necessaria gratia, non tantum ex accidenti, propter impedimenta lapsæ naturæ, sed per se propter naturam et speciem talium actuum.

2. *Ratio dubitandi ostenditur primo.* — *Secundo.* — *Tertio.* — Ratio ergo dubitandi esse potest, quia materia horum actuum et honestas illorum mere naturalis est; ergo etiam ipsi actus sunt naturales; ergo non est per se necessaria gratia ad illos, et ad singulos illorum. Probatur prior illatio, in qua est difficultas, quia non potest circa eandem materiam excogitari species actus nobilioris rationis et ordinis, ad quam totam per se sit necessaria gratia, quia illa species deberet sumi ex aliquo objecto supernaturali, ibi autem nullum est. Secundo argumentor, quia si esset necessaria gratia ad hos actus, maxime ut fiant meritorie, et propter supernaturalem finem; sed ad hoc non est necessaria specialis gratia, præter eam quæ ad fidem et charitatem datur; ergo propter ipsos actus non est per se necessaria. Probatur minor, quia supposita gratia sanctificante personam, per fidem charitate operantem referuntur hi actus ad finem supernaturalem, et ita fiunt meritorie: ergo non est necessaria propria gratia propter speciem seu entitatem talium actuum. Tertio, Concilium Tridentinum, sess. 6, canon. 3, specialiter de actu fidei, spei, charitatis, penitentiae, definit ad illos esse necessariam gratiam; ergo quamvis de aliis non neget, tacendo significat illam necessitatem non ultra extendi, vel certe nos non tenemur aliam admittere: illa enim gratia quæ ad illos actus datur, est sufficiens ad justitiam, et consequenter ad salutem; ergo non est necessæ gratiæ necessitatem, quæ sit per se et ex natura ipsorum actuum, ad alios extendere.

3. *Ostenditur quarto.* — *Quinto.* — Quarto ac præcipue argumentor, quia prudentia, quæ dicitur de agendis in materiis moralibus, non elicit supernaturale judicium, sed naturale; ergo electio moralis illi respondens naturalis est; quia prudentia est regula et auriga virtutum moralium, et ideo ejusdem ordinis sunt; ergo non est necessaria per se gratia ad tales actus, cum naturales sint. Primum antecessens patet, quia judicium prudentiæ est practicum, et in particulari fertur perspectis omnibus circumstantiis, unde semper pendet ex humanis conjecturis: quapropter licet sæpe fundetur in aliquo principio universali supernaturali, nihilominus semper applicatur ad opus media propositione aliqua naturaliter cognita, ut, verbi gratia, quod hic et nunc occurrat materia talis virtutis; ergo semper judicium prudentiæ erit naturale, quia sequitur debiliorem partem, sicut judicium logicum naturale est, licet ex præmissa de fide cum alia naturaliter cognita eliciatur. Ultimo confirmatur, quia si darentur tales actus supernaturales virtutum moralium, possent esse in homine existente in peccato mortali, quia status peccati non impedit quominus aliquis possit in materia morali recte operari secundum omnem honestatem quæ in materia illa reperitur; consequens autem videtur falsum, alias omnes virtutes morales infusæ essent in peccatore, quia ubi est actus potest esse habitus: hæc enim ratione manent in peccatore fides et spes: consequens autem non admittitur; ergo.

4. *Negatiæ partis auctores.* — De hoc puncto pauca invenio a Theologis in propriis terminis dicta, quia non de actibus, sed de habitibus virtutum moralium quæstionem movent, an sint aliqui per se infusi, necne? Qui autem negant virtutes morales per se infusas, consequenter negare coguntur actus talium virtutum per se etiam infusos, seu supernaturales, quia si homo posset elicere morales actus in substantia supernaturales, non negaremus illi habitus ejusdem ordinis, quibus fieret intrinsece potens ad tales actus efficiendos; ergo e converso qui negarunt habitus, plane non cognoverunt tales actus. Atque ita possunt pro hac sententia allegari Henricus, Scotus, Durandus, Argentinus, Marsilius, Gabriel et Ocham, quos in quæstione de habitibus in sequenti libro referemus. Deinde etiam possunt pro hac sententia allegari qui negant theologales actus supernaturales quoad substantiam, quia multo altius et magis supra naturam est objectum

theologorum actuum quam moralium; ergo si theologales actus non sunt supernaturales, multo minus actus morales.

5. *Vera resolutio affirmativa.* — Nihilominus dicendum est in materiis virtutum moralium exerceri posse ab homine Christiano actus honestos supernaturales in sua substantia et specie, ita ut ad illos et singulos illorum sit necessaria gratia per se, non tantum propter impedimenta, vel difficultates extrinsecas, ac subinde non tantum in natura lapsa, sed etiam in integra illa necessitas inventa sit. Pro hac sententia allegari possunt omnes qui ponunt morales virtutes infusas per se, quos libro sequenti referemus. Verumtamen, quamvis consequentia evidens sit, nostra sententia, multi tamen Doctores, negantes theologicos actus supernaturales quoad substantiam, admittunt habitus theologicos per se infusos; ergo e contrario, ex eo quod virtutes morales per se infusas agnoscant, non sequitur agnovisse actus morales in substantia supernaturales, cum id non declarent. Et ita Gabr. in 3, distinct. 33, art. 3, dub. 2, et Ocham in 3, quæst. 12, art. 4, dub. 5, admiserunt virtutes morales per se infusas, licet actus supernaturales quoad substantiam, etiam theologales, negaverint. Et similiter Cajetanus, qui alias negat actum etiam charitatis quoad substantiam, admittit virtutes infusas morales 1. 2, quæst. 63, art. 3, quamvis, in probatione illius opinionis de habitibus, videatur, vel invitus, similes actus agnoscere, ut statim dicam. Ex modernis vero tenuit hanc sententiam Valentia, 2 part., disp. 5, quæst. 6, punct. 1. Et expressius Vasq., disput. 86, cap. 2. Estque aperta sententia D. Thomæ 1. 2, quæst. 63, art. 4, et quæst. 1 de Virtutibus in communi, art. 10, præsertim ad 8, 9 et 10.

6. *Prima ratio.* — Ratione potest hæc sententia probari, primo ex habitibus, quia dantur homini justo virtutes morales per se infusæ; ergo dantur propter actus supernaturalis ordinis, qui non possunt esse tales ratione alienius modi accidentalis, quia nullus fingi potest propter quem eliciendum sit necessaria virtus per se infusa, ut manifeste probant omnia adducta cap. 4, quæ hic cum proportionem applicari possunt; ergo etiam dantur actus virtutum moralium ordinis supernaturalis secundum species suas. Consequentia, ut dixi, est evidens, et ibi est satis probata. Nihilominus tamen in præsentem non est ratio efficax, nisi ex suppositione, quia antecessens quod supponitur, hic non est tam certum,

sicut in virtutibus theologicis, nec potest ita auctoritate persuaderi : utendo autem solo discursu et ratione, potius probandum est dari habitus ex actibus quam e converso, quia habitus propter actus dantur, et ideo potius ab actibus ad habitus procedendum est.

7. *Secunda ratio ex inductione.*—*Probatur de gratitudine.*—*De Religione.*—*De Pœnitentia.*—*De obedientia.*—Secundo, probari potest assertio inductione, distinguendo in duos ordines virtutes morales. Quædam enim sunt quæ Deum respiciunt, saltem ut objectum *Cui*, quod non proxime et immediate, sed per medium aliquod attingunt, ut sunt Religio, Pœnitentia, vel Justitia, si quæ est ad Deum specialis, etc. Aliæ vero sunt quæ circa materias creatas omnino versantur. Et de prioribus videtur, et per se verisimilius et ad probandum facilius, in materiis illarum virtutum dari actus quoad substantiam supernaturales, quia sunt virtutibus theologicis propinquiores, et cum proportionem attingere possunt Deum sub rationibus excellentioribus quam natura possit. Quamvis autem Deus non sit tam proximum objectum harum virtutum moralium, sicut est theologalium, nihilominus etiam concurret in ratione objecti suo modo ad specificationem talium actuum : ergo cum Deus, in ratione objecti *cui*, possit etiam attingi sub rationibus supernaturalibus, etiam poterit attingi per actus quoad substantiam supernaturales. Item in ipsis actibus vel rebus per quos hæc virtutes attingunt Deum, possunt rationes supernaturales intervenire, ut inductione quadam ostendi potest. Nam gratitudo ad Deum, vel religio gratias agit Deo propter beneficia supernaturalia, et quia altiori modo et per nobiliorem communicationem sua bona in nos effundit, quam per naturalia beneficia, et similiter eadem religio orat Deum modo superiori, et per actus supernaturales, ut ostendi in secundo tomo de Relig., tract. 1, libro 1, cap. 25, et in universum de toto cultu religionis, tom. 1 de Relig., tract. 1, lib. 2, cap. 1. Et certe qui consideraverit excellentiam sacrificii hujus religionis, facile intelliget non posse oblationem ejus, sicut oportet, per voluntatem mere naturalem fieri. Item in cultu Sanctorum, Reliquiarum, etc., inveniuntur rationes supernaturales, quæ non nisi per supernaturale lumen regulari, et per gratiam exerceri possunt. In virtute etiam pœnitentiæ, ut est quædam justitia ad Deum, invenitur voluntas satisfaciendi Deo pro offensa, cum tamen satisfactio supernaturalis sit, et

ratio offensæ divinæ sit suo modo supernaturalis. Quia vel illa ratio injuriæ divinæ, quæ est in peccato, omnino non cadit sub cognitionem naturalem, vel non eo modo, neque in eo gradu quo per fidem creditur, ut latius tractavi in tom. 4 tertiæ part., disp. 3, sect. 6, præsertim in fine. Ubi hanc voluntatem satisfaciendi Deo cum voluntate credendi æquiparavi, quia revera in utraque militat eadem ratio; nam utraque moralis est, et utraque solum attingit Deum ut objectum *cui*, et utraque movet ad aliquid supernaturale præstandum. Denique etiam actus obedientiæ ad Deum prout ab homine Christiano concipitur, supernaturalem habet materiam, nam vult obedire Deo, etiam supernaturalia præcipienti, quod excedit naturales vires, quia conformitas illa ad supernaturale præceptum, et debitum quod inde nascitur, altioris ordinis est; in materia ergo harum virtutum, et in objectis earum facile cernitur supernaturalitas sufficiens ad dandam actibus speciem altioris ordinis.

8. *Ostenditur præterea de prudentia.*—Hinc vero fieri potest conjectura de aliis virtutibus, nam imprimis necessarius erit actus infusus prudentiæ, qua prædicti actus dirigantur. Nam judicium practicum, quod præceptum supernaturale servandum sit, non potest esse acquisitum, sed infusum, idemque est de judicio quod orandum sit, vel sacrificandum Deo tali modo, et aliis similibus. Hæc autem ipsa prudentia infusa, quæ in materiis harum virtutum ita judicat, potest etiam in materiis aliarum virtutum idem facere, de illisque ex rationibus superioribus ita judicare, ut actus voluntatis qui ad illam proportionem servant supernaturales sint, ut maxime cernitur in actu martyrii, in custodia virginitatis, et in corporis mortificatione propter spiritualem animæ profectum, et similibus. Et hanc prudentiam videtur vocare Paulus, ad Rom. 8, *prudentiam spiritus*, et de his, qui illa gubernantur, ait *non secundum carnem ambulare, sed secundum spiritum*, id est, secundum motionem gratiæ et Spiritus Sancti, unde adjungit *prudentiam spiritus esse vitam et pacem*. Quæ omnia indicant actus ejus esse supernaturales, et per se ad salutem æternam pertinentes.

9. *Tertia ratio a priori.*—Tertio, hoc magis declarabitur et confirmabitur ratione universali, et a priori, quia actus virtutum moralium non distinguuntur ex solis materiis, sed proprie et formaliter ex motivis et rationibus operandi circa talem materiam : sed in

his materiis dantur motiva sufficientia ad distinguendos actus supernaturales a naturalibus etiam secundum species et substantias eorum; ergo dari possunt tales actus moralium virtutum, qui ex objectis supernaturales sint. Major propositio constat primo ex generali ratione objecti specificantis actum, quod non debet esse tantum materiale, ut in capite 6 vidimus. Hoc enim maxime habet verum in virtutibus moralibus. Nam, ut dixit Aristoteles, 2 Ethicor., cap. quarto, ad operandum studiose, non satis est facere quod honestum est, sed oportet operari quia honestum est : honestas ergo est objectum formale specificans. Unde ubi fuerit diversa honestas objectiva, erit etiam distincta virtus. Sic enim idem Aristoteles, 3 Ethicor., cap. 8, veram ab apparenti fortitudine distinguit ex motivo, etiamsi materia eadem sit, et in 3 Politicor., cap. 3, eodem modo distinguit virtutem boni viri vel boni civis. Ac denique nulla alia ratio apta ad distinguendum actus voluntatis circa eandem materiam moralem excogitari potest, cum tamen certum sit posse esse distinctos, vel ut virtutis et vitii, vel ut diversarum virtutum.

10. *Pergit ratio, et probatur minor.*—Probatur ergo et explicatur minor propositio, nimirum in materiis moralibus posse inveniri motivum ordinis supernaturalis sufficiens ad distinguendum supernaturalem actum a naturali. Quia honestas objectiva in materiis moralibus sumitur ex conformitate ad regulam rectæ rationis, vel (ut alii loquuntur) ex conformitate ad ipsam naturam rationalem, ut rationalis est, quod fere in idem redit, quia semper intervenire debet regula rationis. Natura autem rationalis spectari potest, et secundum se, et nude sumpta, vel ut elevata per gratiam; ergo in his eisdem materiis moralibus duplex conformitas intelligi potest et debet, et similiter duplex regula. Una est conformitas ad naturam rationalem secundum se, quæ per puram rationem naturalem regulatur. Alia est conformitas ad naturam gratiæ, quæ regulatur per lumen divinum et supernaturalem rationem; ergo ex his resultant duæ honestates diversarum rationum, quæ possunt esse motiva operandi actus specie diversos. Declarari hoc potest ex verbis Christi, Matth. 10: *Qui recipit discipulum in nomine discipuli, vel Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem discipuli vel Prophetæ accipiet*: illis enim insinuatur opus illud quod materialiter videtur esse misericordiæ, si fiat homini solum quia homo est, esse ordinis naturalis: si vero fiat

quia fidelis est, et civis Sanctorum ac domesticus Dei, esse misericordiæ superioris ordinis. Sic etiam dicebat Petrus, 1 canonic., cap. 4: *Nemo patriatur ut maledicus, si autem ut Christianus, glorificet Deum in isto nomine*. Hic ergo respectus ad nobiliorem statum filiorum Dei elevat actum ultra speciem virtutum acquiratarum. Et sic potest intelligi quod Paulus, ad Galat. 5, inter fructus spiritus numerat patientiam, mansuetudinem, ac alios actus morales; quando enim isti fiunt non mere naturaliter, sed spiritualiter, habent altiorem rationem virtutis: fiunt autem spiritualiter, quando in eis consideratur conformitas ad gratiam ac veram sanctitatem, et ideo per superiores fidei regulas mensurantur.

11. *Illustratur ratio amplius.*—Potestque hæc ratio amplius declarari et confirmari, quia velle aliquid quia est conforme naturæ sensitivæ, ut sic, vel quia est conforme naturæ rationali, efficiunt actus diversarum rationum; ergo multo magis id efficiet conformitas ad naturam rationalem, ut sic, vel ad gratiam, ut talis est, seu ad divinam et supernaturalem rationem; ergo differunt tales actus, quia unus est naturalis, et alius supernaturalis. Consequentia prima clara videtur ex paritate rationis, et quia magis distat esse gratiæ ab esse naturali rationali, quam esse rationale a sensitivo. Altera vero consequentia, quæ in principali ratione etiam facta est, probatur, quia actus ex suo termino speciem sumit; terminus autem ille supernaturalis est, unde non nisi per supernaturalem rationem cognosci, nedum regulari potest; ergo etiam motiva talium actuum supernaturalia sunt; ergo et actus ipsi, juxta doctrinam capite 6 datam. Et hujus etiam argumentum est, quia sæpe medium virtutis moralis magis diversum est, comparatum ad gratiam, quam ad solam naturam, et sæpe vel absteritas nimia, vel austeritas, et similia, judicata per puram rationem naturalem, medium rationis excedere videri possunt; quæ in ordine ad gratiam continent honestissimam mediocritatem, cujus regula supernaturalis ratio esse potest.

12. *Necessaria est per se gratia ad hujusmodi actus.*—Atque hinc ulterius colligitur ad hos actus morales superioris ordinis necessariam esse gratiam, non ex accidenti, sed ex natura illorum, requirique ad omnes et singulos, et non solum in statu naturæ lapsæ, sed etiam integræ. Hoc manifestum est ex dictis de actibus theologicis. Nam est eadem ratio, quia gratia non est necessaria propter solam

speciem vel nobilitatem actus theologici, sed simpliciter propter genus actus supernaturalis quoad substantiam, ut nomen ipsum præ se fert, superat enim ex vi suæ entitatis vires naturæ; ergo hic defectus virium ad tales actus est naturalis voluntati secundum se spectatæ in omni statu, et respectu cujuscumque actus talis ordinis eundem habet defectum; ac proinde auxilio gratiæ indiget. Et juxta hunc modum distinguendi hos actus infusos ab acquisitis et objectis eorum, processit manifeste divus Thomas 1. 2, quæst. 63, articulo quarto, et dicta quæstione prima de Virtut., art. 10, præsertim ad 8.

13. *Solutio primi argumenti in num. 2.* — *Solutio secundi ibid.* — Ad primum fundamentum contrariæ sententiæ constat responsio ex dictis; nam licet materia moralis sit eadem in actu supernaturali et naturali, nihilominus motivum et ratio est diversa, et illa eadem materia est capax motivi, seu honestatis supernaturalis, qualis a nobis explicata est, et hoc sufficit ut actus sit supernaturalis, et specie distinctus ab acquisito, seu naturali. Ad secundum respondemus imprimis nos non ponere hos actus supernaturales propter solam relationem ad ultimum finem supernaturalem. Scimus enim etiam naturales actus posse referri ad illum finem ex libera intentione operantis, et tunc non accipere ab illo fine substantialem speciem, sed accidentalem, per extrinsecam relationem, seu denominationem. Ponimus ergo hos actus propter intrinsecum objectum formale supernaturale, a quo accipit actus virtutis substantialem speciem. Atque ita respondet D. Thom., d. a. 4, ad 1, et in d. a. 10, ad 9 et 10, qui recte hinc colligit actum infusum habere proportionem ad ultimum finem supernaturalem, et aliter referri in illum quam acquisitum. Potestque ita explicari; nam actus moralis supernaturalis natura sua tendit in finem ultimum supernaturalem, et ad illum disponit, etiamsi ab operante non referatur; actus autem naturalis non ita tendit, nisi ab extrinseco quasi elevetur et ordinetur. Simili modo dicimus hos actus non poni propter rationem meriti; tum quia actus naturales possunt esse meritorii, saltem extrinsecus elevati; tum etiam quia, ut supra diximus, solus modus meriti non est satis ad explicandam supernaturalitatem actuum. Ponimus ergo illos propter intrinsecam specificationem supernaturalem quam habent, ut explicatum est. Inde vero etiam ad rationem meriti habent majorem proportionem; nam si sint in homine

grato, ex se et absque alia relatione, sunt perfecte meritorii; naturales autem semper indigent extrinseca relatione formali vel virtuali, ut infra suo loco latius explicabimus.

14. *Solvitur tertium argumentum in eodem num. 2.* — Ad tertium respondemus nos hic non agere de necessitate præcepti aut medii talium actuum ad salutem, sed de necessitate gratiæ ad ipsos actus, quæ necessitas potest optime a priori separari. Nam gratia necessaria est non solum ad actus præceptos, sed etiam ad actus consilii, si supernaturales sint, et ideo, quidquid sit de præcepto operandi aliquando hos actus, ut fiant sicut fieri possunt, gratia erit ad illos necessaria. Non est autem improbabile aliquando posse intervenire hanc obligationem, ut in actu martyrii, vel simili. Unde nihil ad rem facit, quod ex Concilio Tridentino adducitur, quia Concilium tradidit doctrinam certam, rem autem inter Theologos controversam noluit definire, illam tamen non exclusit; tum etiam quia ibi numeravit actus necessarios ad justificationem, de qua ibi tractabat; isti autem actus non sunt necessarii ad justificationem. Postea vero, in capite 16, generaliter dixit influxum gratiæ Christi esse necessarium ad fructus justitiæ, ad quos isti actus pertinent; quomodo autem ille influxus sit necessarius non declaravit, quia non pertinet ad dogmata fidei.

15. *Ad quartum argumentum in num. 3.* — In quarto principali argumento, petitur quomodo judicium prudentiæ infusæ possit esse supernaturale, cum pendeat ex conjecturis, et circumstantiis sensu vel alias naturaliter cognitis, et hujus occasione tangitur similis difficultas de assensu theologico. Sed hoc postulat longiorem disputationem ad alia loca pertinentem. Dico ergo breviter judicium prudentiæ infusæ, licet requirat cognitionem circumstantiarum particularium ut conditionem necessariam, non tamen per se fundari in illa tanquam in propria ratione assentiendi, sed in divino lumine, seu revelatione applicata ad talem materiam, mediante illa cognitione. Sicut etiam assensus fidei requirit sufficientem propositionem objecti naturaliter cognitam, non tamen in illa per se fundatur. Solum est differentia, quia revelatio fidei immediatius applicatur ad suam materiam, quam ad materiam prudentiæ. Atque idem dicere soleo de assensu theologico, si in suo ordine perfectus sit, id est, si habeat certitudinem majorem quam sit certitudo assensus naturalis, ex quo ille deducitur; nam certitudo major superna-

turalis est et ideo non potest per se fundari in assensu naturali. Sed de hoc latius in tractatu de Fide.

16. *Ad ultimum argumentum in eodem n. 3.* — In ultima confirmatione, petitur an hi actus virtutum moralium supernaturales possint esse in homine peccatore, et consequenter an gratia habitualis sit necessaria ad illos eliciendos. Aliqui affirmant hos actus essentialiter pendere ex dilectione Dei super omnia, ut finis supernaturalis est, quia ex relatione ad illum finem distinguuntur ab actibus naturalibus. Unde concludunt non posse esse in homine peccatore, nec sine gratia habituali. Potestque hoc suaderi, quia alias virtutes infusæ morales possent esse et permanere in homine, amissa gratia habituali, quia ubi sunt actus, possunt esse habitus, hoc autem communiter non conceditur.

17. *Vera resolutio.* — *Hi actus possunt in peccatore reperiri.* — Contrariam vero sententiam censeo veram. Nam illa dependentia essentialis horum actuum a dilectione charitatis Dei super omnia gratis excogitata est. Quia hi actus nec pendent ab actuali dilectione quæ tunc esse debeat, quando isti actus fiunt, ut est per se notum: vix enim possunt fieri tot actus, vel certe requirunt magnam perfectionem in operante, quæ ad tales actus necessaria non est. Neque etiam pendent ab actu præterito dilectionis virtualiter nunc influente, primo, quia ille influxus solum potest esse accidentalis, ut supra dicebam; non est ergo simpliciter necessarius. Secundo, quia contingere potest ut aliquis sit in gratia, et nunquam prius habuerit dilectionem Dei super omnia, ut in parvulo baptizato veniente ad usum rationis, et peccatore justificato per solam attritionem cum sacramento; ille autem potest exercere actus istos, quia etiam habitus habet, et nulla repugnantia cogitari potest; ergo naturalis relatio fundata in præcedenti dilectione super omnia non est simpliciter necessaria. Sola vero relatio habitualis ad summum potest requiri ad meritum, non vero ad substantiam actus, quia non est proprie relatio actus, sed potius personæ; ergo, quoad substantiam actus, poterit talis actus esse in peccatore, licet in illo non sit meritorius. Cum autem tales actus in sua substantia sint supernaturales et honesti, etiam in peccatore tales erunt. Tertio, licet daremus esse necessariam aliquam relationem operantis ad ultimum finem et beatitudinem supernaturalem, posset hæc fieri per virtutem spei quam pecca-

tor habet, nam hoc modo etiam peccator orare potest, vel eleemosynam facere, ut aliquo modo præparet sibi viam ad beatitudinem; ergo hoc modo non obstat quominus peccator habere possit supernaturales actus morales.

18. *Progreditur tradita solutio.* — Igitur veritas est ad substantiam horum actuum non esse necessariam relationem operantis in ordine ad ultimum finem, sed sufficere ut actus fiant ex intrinseco motivo, et objecto formali talium virtutum. Nam ab illo habet actus suam substantiam et speciem, et tunc ipsemet natura sua tendit in talem finem, ut explicatum in superioribus est. Potest autem peccator moveri ad hos actus eliciendos ex intrinseco motivo supernaturali, quia habet fidem et supernaturalem regulam; ergo potest ex illa moveri ad operandum. Atque hoc modo potest peccator habere attritionem supernaturalem, potest etiam habere voluntatem moriendi pro fide priusquam justificetur, et sic de aliis. Igitur, per se loquendo, gratia habitualis non est necessaria ad eliciendos hos actus, sed actuale auxilium potest sufficere, quod non negat Deus peccatori, si ipse velit quod in se est facere per propria auxilia. An vero, hoc non obstante, hæc virtutes morales sint per se connexæ cum gratia sanctificante, et ab illa nunquam separentur, dicemus postea. Nunc solum dicimus non esse necessarium ut Deus statim infundat habitum virtutis peccatori elicienti unum vel alium actum ejus, quia nec ibi intervenit meritum de condigno, neque aliqua lex vel promissio de hoc extat.

CAPUT XVII.

UTRUM PRÆTER ACTUM FIDEI SINT IN INTELLECTU SPECULATIVO ALIQUI ACTUS SUPERNATURALES, PROPTER QUOS GRATIA PER SE NECESSARIA SIT?

1. *De Spiritus Sancti donis agendum.* — Diximus de necessitate gratiæ ad proprios actus virtutum theologialium et moralium divini ordinis; nunc superest dicendum de quibusdam actibus qui, per antonomasiam, dona Spiritus Sancti dicuntur. Quamvis enim omnia bona quæ nobis a Deo communicantur, quatenus ab amore ipsius procedunt, qui Spiritui Sancto appropriatur, possint late vocari Spiritus Sancti dona, et specialius ea quæ ad gratiam pertinent et ad salutem æternam conducunt; specialissime vero appropriatum est a Theologis hoc nomen quibusdam superna-